

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Užimtumo politikos: EESRK vaidmuo po plėtros ir Lisabonos proceso perspektyvoje

(2005/C 221/18)

2004 m. liepos 1 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, nusprendė parengti nuomonę dėl „Užimtumo politikos: EESRK vaidmuo po plėtros ir Lisabonos proceso perspektyvoje“.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už komiteto darbo šiuo klausimu parengimą, 2005 m. sausio 20 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas buvo **p. Greif**.

414-osios plenarinės sesijos metu 2005 m. vasario 9-10 d. (vasario 9 d. posėdis) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 138 nariams balsavus „už“, 1 — „prieš“ ir 4 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 2000 m. kovo mėn. Europos Vadovų Taryba Lisabonoje pradėjo ambicingą reformų programą, apimančią tokius ambicingus tikslus kaip ekonominis augimas ir užimtumas. Konkurencingumo didinimas žiniomis paremtoje ekonomikoje ir ilgalaikis, užimtumą skatinantis ekonominis augimas turėtų būti siejami su darbo kokybės gerinimu ir socialinės sanglaudos stiprinimu. Sulaukusi didelio pritarimo, ši programa leidžia tikėtis, kad jos įgyvendinimas galės Europos piliečiams priimtinau perteikti išplėstos Sąjungos idėją.

1.2 Dėl dabartinės ekonominės padėties 2010-iems metams numatytos nuostatos, ypač užimtumo tikslai, gali likti nepasiekti, ir tai sumažintų viso proceso patikimumą. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas mano, kad ši patikimumo problema gali būti sušvelninta, jei žmonės galėtų patikėti, kad visi atsakingi politikai nuoringai dirba, siekdami nuosekliai įgyvendinti Lisabonos strategiją, apimančią darnius ir vienodai svarbius tikslus (konkurencingumo gerinimas, ekonominis augimas su didesniu skaičiumi geresnių darbo vietų, socialinės sanglaudos stiprinimas bei tvari ekologinė plėtra).

1.3 EESRK, būdamas įsitikinęs, kad „Lisabonos strategijai“ reikia ne naujo veiksmų plano, bet politikos, kurios tikslų būtų siekiama taikant tinkamas priemones, visų pirma valstybėse narėse, šia nuomone savo iniciatyva, papildančia nuomonę „Lisabonos strategijos įgyvendinimo gerinimas“⁽¹⁾ siekia išryškinti pagrindinius užimtumo politikos iššūkius ir pateikti rekomendacijas tolimesniam proceso įgyvendinimui iki 2010 metų.

2. Lisabonos tarpinė peržiūra: Europa nepasiekia daugiau ir geresnio užimtumo

2.1 Lisabonos strategijoje konkurencingumo augimas ir darni ekonomikos plėtra yra vieni svarbiausių instrumentų, su kurių pagalba Europoje bus galima sukurti daugiau ir geresnių darbo vietų, stabilizuoti socialinio draudimo sistemas ir suteikti apsaugą nuo skurdo ir socialinės atskirties. EESRK laiko šį visapusiškos politikos pagrindą svarbiu Lisabonos strategijos pranašumu.

2.2 Užimtumo politikos srityje Lisabonos strategija turėtų skleisti naujus impulsus Europos užimtumo strategijai, didinti aktyvios užimtumo politikos indėlį mažinant skurdą, skatinti verslą kaip būtina sąlygą ekonominiam augimui ir užimtumui bei per kiekybines tikslų nuostatas didinti dirbančiųjų skaičių visoje Europoje

— Iki 2010 m. bendra užimtumo kvota pagal ES vidurkį turėtų padidėti nuo 61 % iki 70 %, o moterų užimtumo kvota — nuo 51 % iki 60 %. Po metų Stokholme buvo nustatyti tarpiniai tikslai (67 % bendra dirbančiųjų kvota ir 57 % dirbančiųjų moterų kvota iki 2005 m.). Be to, buvo numatytas naujas tikslas — padidinti 55-ių iki 64-ių metų amžiaus dirbančiųjų kvotą, kuri 2010 metais turėtų siekti 50 %.

⁽¹⁾ EESRK nuomonė tema „Lisabonos strategijos įgyvendinimo gerinimas“ (pranešėjas p. Vever, kiti pranešėjai p. Ehnmark ir p. Simpson) (OL C 120, 2005 5 20).

- Kai kurios valstybės narės buvo paragintos numatyti atitinkamus ambicingus nacionalinius tikslus pagal skirtingas kiekvienos galimybes. Taigi tos šalys, kurios jau 2000 m. buvo pasiekusios didesnę nei 70 % užimtumo kvotą (pavyzdžiui, Švedija, Nyderlandai, Danija ir Jungtinė Karalystė) arba šiek tiek mažesnę kvotą (Austrija, Portugalija, Suomija) turėtų atitinkamai prisidėti prie Lisabonos tikslų siekimo.

2.3 Tačiau Lisabonos strategija atvėrė pasauliui ne tik „didesnio užimtumo“ perspektyvą, bet ir apibrėžė, kad geri rezultatai ir konkurencingumas gali būti pasiekti visų pirma skatinant naujoves ir gerinant darbo kokybę: investicijas į žmogiškąjį kapitalą, mokslinius tyrimus, technologijas ir naujoves laikomos ne mažiau prioritetinėmis nei darbo rinkos ar struktūrinės politikos orientacijos. Atitinkamai buvo nustatyti kiti kiekybiniai tikslai, tarp kitų, investicijų į žmogiškąjį kapitalą dydžio žmogui kėlimas, visą gyvenimą trunkančio mokymosi skatinimas (12,5 % visų darbingo amžiaus suaugusių dalyvavimas tobulinimosi priemonėse, 18-24 metų amžiaus žmonių, neturinčių bendrojo ar profesinio išsilavinimo, skaičiaus sumažinimas per pusę), investicijų į mokslinius tyrimus ir taikomąją veiklą kvotos padidinimas iki 3 % BVP (iš jų du trečdaliai — privataus sektoriaus investicijos) bei vaikų priežiūros išplėtimas (priežiūros vietos 33 % nuo 0 iki 3 metų amžiaus vaikams ir 90 % vaikų iki mokyklinio amžiaus).

2.4 Nepaisant sėkmingos pradžios, 2005 m. Europos Sąjunga yra dar nutolusi nuo savo ambicingų tikslų. Europos ekonomika išgyvena jau trečius metus žemą, daug žemesnį už jos potencialias galimybes, ekonominį augimą. Ekonominis pagyvėjimas labai lėtas ir labia pažeidžiamas atsižvelgiant į aukštas naftos kainas ir didelius globalinius skirtumus. Po pusės laiko, deja, reikia pastebėti, kad Lisabonos užimtumo tikslai tikriausiai iki 2010 m. nebus pasiekti.

2.5 1-3 diagramos (žr. toliau: aukščiausia vertė prilygsta Lisabonos tikslui) nurodo kaip neįtikima, kad Lisabonos tikslai bus pasiekti iki 2010-ųjų metų.

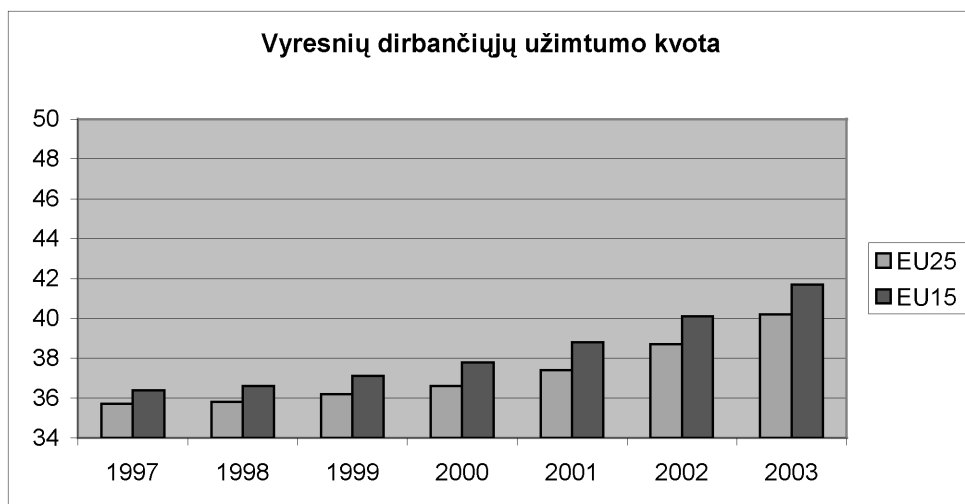
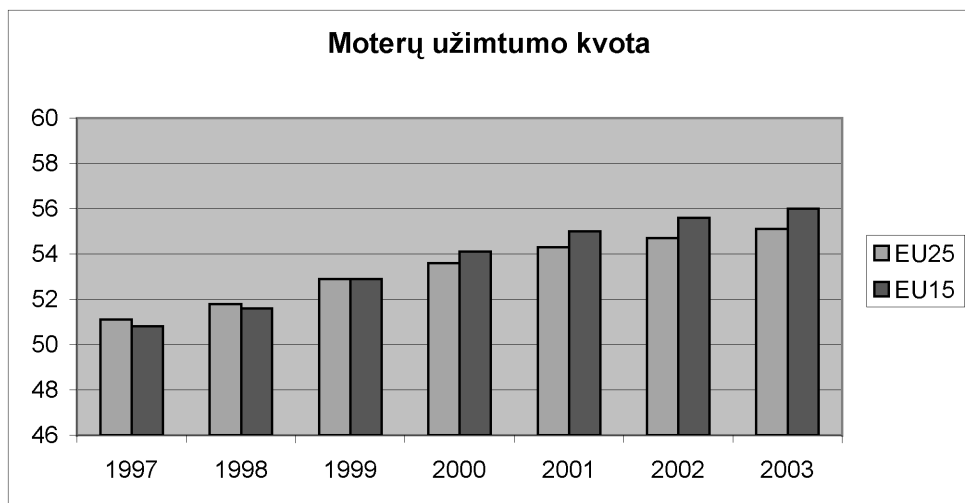
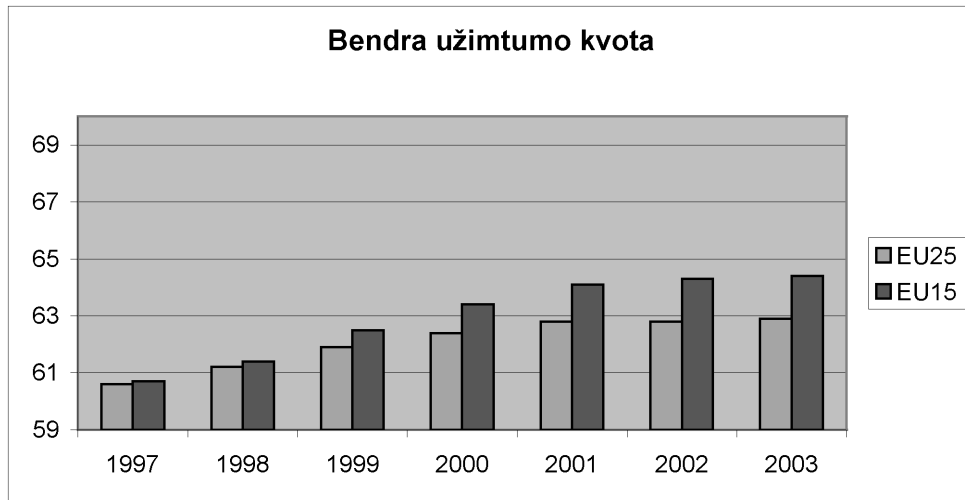
- Ne tik bendra užimtumo kvota, bet ir moterų užimtumo kvota sparčiai didėjo baigiantis XX a. dešimtajam dešimtmečiui, kai Europos ekonomika palyginti greitai augo. Konjunktūros susilpnėjimas, atsiradęs dėl makroekonominės politikos nepakankamo gebėjimo atremti išorės smūgius, beveik visiškai sustabdė 2001 m. bendros užimtumo kvotos didėjimą. Moterų užimtumo kvota didėjo toliau iki pusės procento per metus. Jei ekonominis augimas sparčiai padidėtų, šis tikslas — bent jau 15 valstybių narių ES — būtų pasiektas iki 2010 m.

- Sunkiausiai pasiekiamas tikslas — didesnis vyresnių dirbančiųjų užimtumas⁽²⁾, kuris šiuo metu siekia tik 8 % 15 valstybių narių ES ir vos 10 % 25 valstybių narių ES. Tiesa, priaugis nepaisant konjunktūros susilpnėjimo rodo, jog Lisabonos strategijos priemonės pasitraukimui iš darbo rinkos vėlinti ir aktyvaus senėjimo skatinimui turėjo tam tikrą poveikį. Pavyzdžiui, vidutinis pasitraukimo iš darbo rinkos amžius 2001 m. buvo 60,4 metai, o 2002 metais pakilo iki 60,8⁽³⁾. Tačiau atsižvelgiant į kitus du pagrindinius užimtumo kriterijus, reikia ironiškai pastebėti, kad prieš Lisabonos strategijos paskelbimą ekonominis augimas buvo tiksliniame intervale, o nuo tol, deja, nebe. Tai akivaizdžiai rodo, kokie svarbūs yra cikliniai ir makroekonominiai faktoriai, kurie, deja, buvo pamiršti dėl dėmesio sutelkimo į „struktūrines“ priemones. Tačiau abu dalykai yra svarbūs.

⁽²⁾ Žr. 2004 m. gruodžio 16 d. priimtą EESRK nuomonę dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui bei Regionų komitetui „Pagyvenusių darbuotojų užimtumo didinimas ir pasitraukimo iš darbo rinkos vėlinimas“ (pranešėjas p. Dantin) (OL C 157, 2005 6 28).

⁽³⁾ Žr. Komisijos komunikatą „Pagyvenusių darbuotojų užimtumo didinimas ir pasitraukimo iš darbo rinkos vėlinimas“, KOM(2004) 146 galutinis.

1-3 diagramos: Lisabonos užimtumo tikslų vystymasis:

2.6 Siekiant Lisabonoje numatytos 70 % tikslinės vertės, 15 valstybių narių ES iki 2010 metų turi būti sukurta apie 15 mln. darbo vietų ir 25 valstybių narių ES — 22 mln., t.y. daugiau nei 3 mln. per metus, kaip 15 valstybių narių ES 2000-aisiais metais, geriausiai užimtumui metais, daugiau kaip per dešimt metų.

2.7 ES plėtra sąlygoja naują visos Europos ekonominę dinamiką, tačiau taip pat turi įtakos užimtumo vystymuisi. Diagramos rodo, kad užimtumas procentais yra daug žemesnis naujose valstybėse narėse, nei 15 valstybių narių ES. Nors vėlyvame XX a. dešimtajame dešimtmetyje visų pirma moterų užimtumas buvo didesnis. Iš kitos pusės, dabartinė ekonomikos raida naujose valstybėse narėse yra daug dinamiškesnė, jos augimas per metus iš dalies yra daugiau kaip 4 %. ES, kurdama savo užimtumo strategiją, turi atkreipti ypatingą dėmesį į naujų valstybių narių poreikius, kad šios šalys taip pat galėtų pasiekti visos Bendrijos užimtumo tikslus. Todėl siekiant prisijungti prie euro zonos, konvergencijos kriterijai turi būti tokie, kad nestabdytų ekonomikos ir užimtumo augimo, bet jį skatintų. EESRK kartu su organizuotos pilietinės visuomenės atstovais iš 15 ES stojančių šalių bendruose patariamuosiuose komitetuose tai jau išsamiai aptarė.

3. Užimtumo politika privalo būti daugiau nei struktūrinės darbo rinkų reformos

3.1 Be abejonės, pavaizduota bloga užimtumo situacija dideliu mastu yra sąlygojama ekonominės raidos. Lisabonos strategijos išėties taškas buvo vidutiniškai 3 % metinis realus BVP prieaugis. Tačiau vietoj laukto pagyvėjimo nuo 2000-ųjų metų ekonominė padėtis sparčiai pablogėjo. Kitais metais ekonominio augimo duomenys buvo ypač žemi: 1,7 % 2001-aisiais metais, 1 % 2002-aisiais metais, o 2003-aisiais metais — tik 0,8 %.

3.2 Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad užimtumo politikos tikslai gali būti pasiekti tik tada, kai pavyks pradėti tvarų konjunktyrinį pagyvėjimą. Tam tikros sąlygos, kurios gerintų ne tik išorinę, bet ir vidinę paklausą, turėtų būti sukurtos, kad būtų skatinamas ekonomikos augimas ir pasiektas visiškas užimtumas. EESRK šiame kontekste paskutiniu metu daug kartų atkreipė dėmesį, kad reikia „tinkamo makroekonominio konteksto“ Europos lygyje. Jam priklauso visų pirma makropolitika, kuri ekonomikos augimo metu palieka erdvės valstybių narių konjunktyrų politikos veiksams, kai ekonominė stagnacija yra ne tik ekonominės, bet ir finansų politikos srityje.

— Komitetas šiame kontekste laiko sveikintiniais Komisijos stabilumo ir augimo pakto reformos pasiūlymus kaip žingsnį tinkama linkme, visų pirma, tai, kad fiskalinių deficitų vertinimas priklausytų nuo specifinių kiekvienos šalies sąlygų (konjunktyra, išiskolinimas, infliacija). Taip pat tai, kad valstybės narės ir nacionaliniai parlamentai labiau įtraukiami į biudžeto konsolidavimo vykdymą, priklauso reformuoto paketo stipresnei ekonominio augimo orientacijai. Be to, būtina labiau atsižvelgti į valstybės išlaidų kokybę, pvz. išskirti strateginių investicijų į augimą ir užimtumą iš deficito apskaičiavimo (*). Sprendimą, kokios investicijos laikytinos strateginėmis investicijomis, atsižvelgiant į Europos interesus, turės priimti Taryba, Komisijai pritarus.

— Tai turėtų būti stiprinama pragmatiškai orientuota pinigų politika, kuri atsižvelgtų į bendrą ekonomiką bei taip pat į poveikį užimtumui. EESRK šiuo klausimu jau daug kartų ragino pradėti galvoti, kokių priemonių reikia imtis, kad ECB laikytųsi stabilumo tikslo „platesne prasme“, į kurią be pinigų vertės stabilumo įeitų ir augimo stabilumas, visiškas užimtumas ir socialinės sanglaudos sistemos. Tai taip pat stiprintų investuotojų ir vartotojų pasitikėjimą. Siekiant šio tikslo būtinas nuolatinis dialogas su Europos Sąjungos institucijomis ir socialiniais partneriais.

(*) Šiuo metu prieinami tik 2003 metų Eurostato duomenys. Dėl labai lėto užimtumo augimo 2004 metų duomenys bus geriausiai atveju šiek tiek aukštesni nei 2003 metais.

3.3 Paskutinius trejus metus ekonominis augimas sumažėjo (po 2000-ųjų metų, kai 15 valstybių narių ES buvo pasiektas 3 % ekonominis augimas) pirmiausia dėl makroekonominių, o ne struktūrinių politikos prižasčių. Todėl Komitetas jau daug kartų primygtinai ragino Europos ekonominės politikos pagrindų pasiūlymuose atsižvelgti į šį faktą⁽⁵⁾. Būtinai pastebimas didžiausių paklausos komponentų — vartojimo ir investicijų (privatų ir viešųjų) — pagyvėjimas, kad Europoje būtų kompensuotas perkamosios galios nusilpimas. Europa — su pozityviu prekybos balansu ir didėjančiu eksportu — visgi yra pajėgi konkuruoti. Tačiau stagnaciją patiria vidaus paklausa. Struktūrinės reformos sėkmingos tik palankesnėje makroekonominėje aplinkoje. Darbo užmokesčio negalima laikyti išlaidų faktoriumi pasiūlos pusėje, tačiau jis nulemia didelius pokyčius paklausos pusėje ir įmonių galimybes rinkoje, ypač mažų ir vidutinių įmonių, susijusių su veiklos vieta. Vokietijos pavyzdys rodo, kad ryškus darbo užmokesčio fiksavimas gali stiprinti pasiūlos pusę, tačiau tuo pačiu silpnina paklausą ir taip stabdo konjunktūros pagyvėjimą. Nors svarstant darbo užmokesčio klausimą egzistuoja keli svarbūs faktoriai, ir toliau būtina laikytis nuomonės, kad realaus darbo užmokesčio prieaugio susiejimas su nacionaliniu bendru ekonominiu produktyvumo prieaugiu, iš vienos pusės, garantuoja pakankamą paklausos raidą, o iš kitos pusės, užtikrina Europos centrinio banko stabilumo orientaciją. Ši ekonominės politikos kryptis gali padėti Europai pasiekti tvaraus ir į stabilumą orientuoto ekonomikos augimo.

3.4 Paskutiniaisiais metais Europos politikos rekomendacijose vyrauja nuomonė, kad Europos darbo rinkos problemą sudaro struktūriniai faktoriai (pavyzdžiui, socialinių partnerių darbo užmokesčio politika, nelankstus darbo rinkos reguliavimas, per trumpas darbo laikas, darbuotojų nemobilumas ir nelankstumas). Ir iš tiesų daugumoje valstybių narių paskutiniaisiais metais toks buvo užimtumo politikos pagrindas. Buvo mažiau atsižvelgiama į tinkamumo užimtumui skatinimą ir kvalifikacijos trūkumų šalinimą bei nepalankiose sąlygose esančių grupių integraciją į darbo rinką.

3.5 EESRK šiuo klausimu jau dažnai atkreipdavo dėmesį į tai, kad socialinių išmokų ir darbuotojų pajamų sumažinimas bei nepakankamos investicijos į žmogiškąjį kapitalą silpnina vidaus paklausą, paaštrėja ekonominės problemos ir pablogėja darbo produktyvumo raida. Beje, ši vienpusiška orientacija į pasiūlą prieštarauja patiems Lisabonos visapusiškiems tikslams, ypač produktyvumo ir užimtumo kokybės kėlimui. Bet kokiu atveju, darbo rinkos politika, kuri per mažai rūpinasi kvalifikacijos kėlimu ir verčia kvalifikuotus bedarbius priimti žemos kvalifikacijos reikalaujančius darbo pasiūlymus, turės neigiamą poveikį darbo kokybei. EESRK mano, kad lygiagretus užimtumo ir darbo produktyvumo didinimas, kaip kad neseniai pripažino Komisija, yra tinkama strategija. Natūralu, kad atsiras ir žemos kvalifikacijos reikalaujančių darbų. Čia reiktų atkreipti dėmesį į darbo ir socialinių teisės aktų laikymąsi.

3.6 Europos užimtumo debatų dėmesio centre šiandien — būtinybė didinti užimtumo kvotas. Bet Lisabonos strateginis tikslas yra užimtumo, kaip geriausios skurdo ir socialinės atskirties prevencijos, skatinimas. Tai apima „darbo kokybės pagerinimo“ strategiją, bet ne darbo vietų kūrimą bet kokia kaina. Europos visiško užimtumo siekimas turi būti siejamas su tinkamu darbo užmokesčiu, socialinėmis garantijomis ir aukštais darbo teisės standartais. EESRK ragina toliau taikant Lisabonos strategiją didesnę reikšmę teikti darbo kokybei, ypač taikant struktūrines reformos priemones.

3.7 EESRK jokių būdu nemano, kad darbo rinkos reformos ar reformos kitose srityse neturi jokios reikšmės didinant užimtumą. Siekiant išlaikyti šį tikslą, — sukurti daugiau ir geresnių darbo vietų — komiteto įsitikinimu, šiuo metu reikia visų pirma pagyvinti ekonomiką ir skatinti tinkamas struktūrinių reformų nuostatas. Tik taip galima padidinti reformų veiksmingumą ir priimtinumą. Makropolitika ir struktūrinės reformos turėtų papildyti viena kitą, o ne viena kitą keisti.

⁽⁵⁾ Žr. taip pat EESRK 2004 m. vasario 26 d. nuomonę savo iniciatyva „Biudžeto politika ir investicijos“ (pranešėja p. Florio) (OL 322, 2004 02 25 – ECO/105).

4. Nauji požiūriai į užimtumo politiką: inovacijų diegimas įmonėse — investavimas į darbą — žinios kaip pagrindinis išteklius

4.1 Europos įmonių sugebėjimas diegti inovacijas yra svarbiausia ekonominio dinamiskumo sąlyga. Jei nebūtų naujų, patobulintų prekių ir paslaugų, jei neaugtų produktyvumas, Europa atsiliktų ekonominės ir užimtumo politikos prasme. Produktyvumo augimas taip pat reiškia pokyčius darbo aplinkoje, kurių teigiamas poveikis ne visada pasireiškia iš karto. Bet socialinių ir ekonominių inovacijų atsisakymas gali lemti vien tik nuosmukį. Šio pokyčio pasekmės darbo rinkai turi būti sušvelnintos socialinio pobūdžio priemonėmis.

4.2 Ekonominis augimas ir investicijoms palankus klimatas yra esminės sąlygos naujoms darbo vietoms kurti ir esančioms darbo vietoms išlaikyti. Europos bendroje rinkoje šiuos veiksmus visų pirma užtikrina naujos įmonės bei mažosios ir vidutinės įmonės ⁽⁶⁾. Mažosios įmonės ir labai mažos įmonės taip pat yra stipriai integruotos į vietos ekonomiką, taigi jos naudojasi didele ir augančia nacionaline paklausa. EESRK jau keliskart buvo pabrėžęs, kad ypatingą dėmesį reikia skirti verslumo dvasios, strategijų, padedančių įmonėms likti versle bei įmonių kūrimo skatinimui ⁽⁷⁾. Dažnai siekdamos išlaikyti savo padėtį rinkoje, MVĮ yra ypatingai linkusios diegti inovacijas. Svarbu skatinti ir labia mažas įmones, leidžiant joms visiškai išnaudoti jų inovacijų potencialą, ypač didinant galimybes gauti finansavimą, supaprastinant verslo vadybos administracinius aspektus bei kuriant apmokymo priemones.

4.3 EESRK taip pat keliskart pastebėjo, kad žmonės, jų žinios ir galimybės, yra svarbiausias inovacijų šaltinis žinių visuomenėje ⁽⁸⁾. Europa turi rasti galimybių savo kvalifikuotų žmonių, mokslo, tyrimų ir technologijos potencialui didinti bei paversti jį naujomis, turinčiomis paklausą rinkoje prekėmis ir paslaugomis bei darbo vietomis. Šiuo tikslu reikia švietimo, lengvai prieinamo visoms gyventojų kategorijoms, kokybiško profesinio mokymo bei lengvesnio perėjimo nuo aukštojo mokslo į darbo pasaulį. Socialinis klimatas turi vystytis taip, kad švietimas būtų savaime suprantamas dalykas, o aukštasis išsilavinimas nebūtų suvokiamas kaip išrinktųjų privilegija. Nauji EBPO tyrimai vėl išryškino švietimo ir apmokymo trūkumus daugelyje valstybių narių ⁽⁹⁾. Universitetų absolventų ir specialistų trūkumas tampa ekonomine aklaviete ir atspindi sunkiai prieinamą išsilavinimą. Vis dar nesulaukiama veiksmų ir pradinio mokymo srityje. Kur investicijos, reikalingos siekiant šių tikslų:

— radikaliai sumažinti studijų nebaigusių žmonių skaičių, padidinti aukštojo mokslo absolventų skaičių ir realiai garantuoti visiems galimybę mokytis visą gyvenimą;

— palengvinti perėjimą nuo aukštojo išsilavinimo prie įdarbinimo, ypač MVĮ;

⁽⁶⁾ Žr. taip pat EESRK 2003 12 11 nuomonę „*Ekonominės politikos pagrindai 2003-2005*“ (pranešėjas p. Delapina) (OL C 80, 2004 03 30).

⁽⁷⁾ Žr. 2004 m. birželio 30 d. EESRK priimtą nuomonę „Pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą iš dalies pakeisti Sprendimą 2000/819/EB dėl daugiametės įmonių ir verslininkystės, ypač mažųjų ir vidutinių įmonių (MVĮ), programos (2001–2005 m.)“ (Pranešėjas p. DIMITRIADIS) (OL C 302, 2004 12 7) ir 2004 m. kovo 31 d. EESRK nuomonę „Komisijos komunikatas Tarybai, Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Bendrijos teisyno atnaujinimo ir supaprastinimo“ (Pranešėjas: RETUREAU) (OL C 112, 2004 4 30) ir 2003 m. birželio 18 d. priimta EESRK nuomonė savo iniciatyva „Mažųjų ir vidutinių įmonių vaidmuo ekonomikoje ir Europos gamybos sektoriuje“ (pranešėjas p. PEZZINI) (OL C 220, 2003 9 16).

⁽⁸⁾ Žr. 2003 m. rugsėjo 24 d. EESRK nuomonę „Žalioji knyga: verslumas Europoje“ (pranešėjas p. BUTTERS) (OL C 10, 2004 1 14).

⁽⁹⁾ Žr. 2004 m. spalio 28 d. EESRK tiriamąją nuomonę „Mokymas ir produktyvumas“ (pranešėjas: p. KORYFIDIS) (CESE 1435/2004).

- kaip prevencinę užimtumo politikos priemonę garantuoti aukščiausios kokybės pradinį ir profesinį išsilavinimą, kuris leistų jaunimui įsidarbinti lengvai ir ilgam ir

- leisti kiek įmanoma didesniai darbuotojų skaičiui mokytis, suteikiant jiems, pavyzdžiui, papildomą mokymosi atostogų savaitę?

4.4 Šiuo atžvilgiu EESRK buvo keliskart atkreipęs dėmesį į būtinybę prisiimti atsakomybę mokymo ir tęstinio mokymo srityje bei pabrėžęs, kad investicijos į mokymą yra ne vien valdžios institucijų, bet ir įmonių ir pačių žmonių reikalas, kadangi visą gyvenimą trunkančio mokymosi privalumus patiria ne tik darbuotojas, bet ir įmonė bei visuomenė⁽¹⁰⁾. Profesinis mokymas, tęstinis mokymas ir mokymasis visą gyvenimą neturi būti svarstomi atskirai, bet tai turi būti svarstoma kaip sudėtinės darbo karjeros planavimo dalys. Nepriklausomai nuo amžiaus ir išsilavinimo, turi būti užtikrinta motyvacija, pakankama tolesniam mokymuisi ir sudarytos tam palankios sąlygos. Įgūdžių ir poreikio diegti inovacijas vystymas reikalauja atitinkamo įmonių investavimo į mokymą ir tęstinį mokymą bei inovacijoms palankios verslo kultūros kūrimo.

4.5 Šiandien vien žmogui nepakanka būti kūrybingam ir sugebėti mokytis. Pati įmonė turi sugebėti mokytis, t. y. priimti naujas žinias ir paversti jas tinkamomis parduoti kaip prekes ir paslaugas. Pasirengimas diegti inovacijas yra esminis konkurencingumo veiksnys. Taigi būsimų inovacijų pagrindams užtikrinti, mokslui ir tyrimams turi būti skiriamas ypatingas dėmesys. Taigi reikia visiškai išnaudoti viešų ir privačių mokslinių tyrimų struktūrų potencialą ir sujungti juos į efektyvų tinklą. Šiuo tikslu ypač svarbu skatinti inovacijas ir tyrimus bei kelti išlaidas mokslo tiriamiesiems darbams atsižvelgiant į Lisabonos uždavinius (3 % BVP, kurių du trečdalius įneša privatus sektorius)⁽¹¹⁾. Mokslo tiriamojo darbo finansavimas iš viešųjų šaltinių turi išaugti ne tik Europos, bet ir nacionaliniu lygiu, ypač pagrindinių augimą skatinančių technologijų srityje, kad sustiprėtų mokslinis pagrindas ir būtų paskatintas privatus investavimas į mokslo tiriamąjį darbą. Tuo pačiu metu valstybės narės ir Europos Komisija turėtų pabandyti taikyti viešuosius pirkimus naujoms prekėms ir paslaugoms, kurios reikalauja daugiau tyrimų ir inovacijų.

4.6 Novatoriški darbo organizavimo ir vadybos būdai yra akivaizdžiai aktualūs ir mažosioms ir vidutinėms įmonėms. Daugelis šių MVĮ priėmė specifinius sprendimus ir tapo „globaliais veikėjais“; kitoms reikia konkretaus patarimo dėl inovacijų, ne tik inovacijų valdymo srityje, bet ir mokymuisi palankios darbo aplinkos bei darbuotojų specifinių įgūdžių. Tinklo sukūrimas ir žinių valdymas gali padėti MVĮ išvystyti naują žinių potencialą⁽¹²⁾. Tokia kultūrinė spraga turi būti užpildyta, kad MVĮ galėtų gauti daugiau naudos iš mokslinių tyrimų. Be to, kad MVĮ galėtų diegti inovacijas, jos turi gauti didelį pradinį finansavimą ir prieigą prie rizikos kapitalo. Tai taip pat reiškia, kad reikia patikrinti, kaip ES vieningos rinkos direktyvos (pavyzdžiui, finansų rinkų liberalizavimo ar Bazelio II susitarimo) veikia MVĮ, ir, kai tinkama, jas patobulinti.

⁽¹⁰⁾ Žr. naujos redakcijos PISA 2003: EBPO tarptautinio vertinimo programą (PISA).

⁽¹¹⁾ 2004 m. vasario 26 d. priimta EESRK nuomonė savo iniciatyva dėl „Užimtumo politikos priemonių“ (pranešėja p. HORNUNG-DRAUS, pranešėjas p. GREIF) (OL C 110, 2004 4 30).

⁽¹²⁾ Žr. 2004 m. gruodžio 15 d. EESRK nuomonę „Komisijos komunikatas: mokslas ir technologija - raktas į Europos ateitį: Europos Sąjungos mokslinių tyrimų rėmimo gairės“ (Pranešėjas p. WOLF) (OL C 157, 2005 6 28).

4.7 ES aukšto produktyvumo pramonė yra ir bus ekonominės gerovės pagrindas. Pramonė ir paslaugos priklauso viena nuo kitos. Inovacijų skatinimas taip pat reikalauja tikslingai orientuoti mokslo tiriamuosius darbus siekiant atitikti žinių ir paslaugų visuomenės reikalavimus, ypač tiriant darbo vietų kūrimo galimybę už tradicinių pramonės sektorių ribų. Lisabonos strategija reikalauja ne tik skatinti šiuolaikinės technologijas, bet ir skirti ypatingą dėmesį paslaugų sektoriui. Tai reikalauja pakartotinai įvertinti su visuomene susijusias paslaugas, sumažinti spaudimą valstybės ir viešųjų įstaigų biudžetui bei pripažinti efektyvaus viešojo administravimo svarbą ekonomikos plėtrai. Tokie žodžiai — orientyrai kaip mokymas, mobilumas, individualizacija, demografinių pokyčių, sveikatos apsaugos, šeimos ir darbo derinimo standartai kelia naujus papildomus reikalavimus socialinėms asmeninėms ir komercinėms paslaugoms. Dažnai tokio pobūdžio paslaugos tik pradėdamos profesionalizuoti ⁽¹³⁾. Turėdamas tai omenyje, EESRK jau keliskart priminė esminį socialinės ekonomikos ir paslaugų sektoriaus vaidmenį diegiant inovacijas ir kuriant naujas darbo vietas ⁽¹⁴⁾.

4.8 Inovacija labiausiai priklauso nuo žmonių, kūrybingumo mastų, įgūdžių, žinių, sugebėjimo mokytis ir darbo organizavimo. Esminiai veiksniai yra ir savarankiškumas, pasitikėjimas savo jėgomis bei galimybė dalyvauti įmonės valdyme. Todėl ypač svarbu reorganizuoti pramonės darbo santykius ir bendrų sprendimų struktūrą. Stabilūs pramonės darbo santykiai padeda diegti inovacijas. Interesų atstovavimo ir darbo santykių organizavimo silpninimas (vietoj jų stiprinimo), šitaip mažinant ir pagrindines darbuotojų teises, sudaro naujas kliūtis inovacijų diegimui. Šiuo klausimu EESRK primena, kad dabartinis pagrindų direktyvos dėl vidaus paslaugų rinkos pasiūlymas jokių būdu neturėtų mažinti galiojančių socialinių, darbo užmokesčio ir saugos standartų.

5. Tokiam pokyčiui reikia tvarios, pajėgios socialinės gerovės valstybės, aktyvios ir prevencinės darbo rinkos politikos bei socialinės apsaugos sistemos modernizavimo ir tobulinimo

5.1 Pasiryžusiems diegti inovacijas ir keisti esančią situaciją be jų individualios iniciatyvos reikalinga visuomenės parama. Rizika ir socialinė apsauga yra glaudžiai susijusios. Daugelis jų priklauso nuo socialinių paslaugų, ir tai jiems leidžia diegti naujoves. Socialinės sanglaudos kūrimas, kaip esminis Europos socialinio modelio bruožas, yra glaudžiai susijęs su inovacijomis. Savaime aišku, kad socialinės gerovės valstybė turi atsizvelgti į naujus reikalavimus. Šiuo atžvilgiu EESRK yra įsitikinęs, kad Lisabonos uždaviniai užimtumo srityje bus pasiekti tik jeigu socialinė politika, kaip veiklos sritis, bus sustiprinta, o minimalių socialinių nuostatų politika, skirta darbo ir gyvenimo sąlygų Europoje derinimui, bus mažų mažiausiai tęsiama. Tai yra ypatingai skubus uždavinys išsiplėtusioje ES, kadangi gerovės lygis ES ir toliau prastėja.

5.2 Siekiant išvengti konkurencijos socialinių standartų srityje rizikos, būtina geriau įgyvendinti ir toliau tobulinti esančius ES socialinius teisės aktus darbo sąlygų, sveikatos ir darbo saugos, darbuotojų teisių, lygių galimybių ir asmens teisių apsaugos srityse. Tą patį galima pasakyti ir apie darbo laiką.

⁽¹³⁾ Bendra Kembridžo universiteto ir Masačusetso technologijos instituto (JAV) atlikta studija nustatė, kad Jungtinėje Karalystėje maždaug 2/3 mažųjų ir vidutinių įmonių naudojami aukštųjų mokyklų atliktais tyrimais, o JAV - tik 1/3. Tačiau Jungtinėje Karalystėje tik 13 % MVĮ pripažįsta stiprios universitetinio mokslo sistemos svarbą, o JAV taip mano 30 % MVĮ (žr. 2004 m. lapkričio 30 d., antradienis, *Financial Times*, Londonas).

⁽¹⁴⁾ Žr. aukšto lygio grupės ataskaitą dėl socialinės politikos ateities išsiplėtusioje Europos Sąjungoje (2004 m. gegužė).

5.3 EESRK jau keliskart (pavyzdžiui, nuomonėje dėl užimtumo paramos priemonių dalyje apie užimtumo darbo grupę) minėjo būtinas inovacijas, kurių įdiegimo reikalauja šios sritys ⁽¹⁵⁾:

- socialinės apsaugos masto išplėtimas — kova su skurdu;
- būtinybė prisitaikyti siekiant pusiausvyros tarp lankstumo ir saugumo darbo rinkoje; naujos darbo organizavimo formos reikalauja naujų darbo saugumo formų;
- aktyvių ir prevencinių priemonių darbo rinkos politikoje skatinimas, ypač taikomų nepalankiose sąlygose esančioms darbuotojų kategorijoms ir migrantų integracijai;
- jaunimo integracija į darbo rinką ir kova su nedarbu;
- aktyvi švietimo politika — ikimokyklinio išsilavinimo tobulinimas, aukščiausios kokybės dieninė vaikų priežiūra, tęstinio mokymo galimybės, garantuojant darbo užmokestį visą gyvenimą trunkančio mokymosi kontekste.
- investavimas į amžiumi pritaikytą darbo planavimą — vyresnių darbuotojų žinių ir patirties išnaudojimas;
- moterų profesinio aktyvumo didinimas — profesinio ir šeimyninio gyvenimo derinimas.

5.4 Šiuo klausimu Komitetas ypač atsižvelgė į šiuos punktus:

- aktyvių ir prevencinių priemonių, nukreiptų į bedarbius ir neaktyvius žmones, skatinimas turi būti pripažintas svarbiu uždaviniu ir užimtumo politikos priemonės turi būti nuosekliai nukreiptos į bedarbių integraciją į pagrindinę darbo rinką.
- Visų pirma jauniems bedarbiams reikia suteikti paramą, igalinančią juos kuo sėkmingiau patekti į darbo rinką. Be jų skaičiaus didėjimo, nuolatinis jaunų moterų ir vyrų dalyvavimas darbo rinkoje ir pažanga tiesiogiai priklauso nuo profesinio mokymo kokybės ir užtikrinimo, kad jaunimas galės tęsti ir baigti ilgas aukštojo mokslo studijas. Todėl visi darbo rinkos veikėjai yra raginami persvarstyti savo dabartinius indėlius ir politiką, ypač kovos su jaunimo nedarbu srityje ⁽¹⁶⁾.
- Tam tikroms asmenų grupėms, tokioms kaip neigalieji ar nekvalifikuoti darbininkai, kurie susiduria su papildomais sunkumais darbo rinkoje, turi būti sukurtos būtinos sąlygos, ypač tęstinio mokymo srityje, kurios jiems leistų lengviau patekti į darbo rinką, joje pasilikti ir sėkmingai veikti.
- Atsižvelgiant į aktyvių gyventojų skaičiaus mažėjimo Europoje prognozes, imigrantai gali būti svarbūs užtikrinant pakankamą kvalifikuotų darbuotojų darbo rinkoje pasiūlą; taigi tam reikia apibrėžti atitinkamas priemones ⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁵⁾ Žr. 2003 m. gruodžio 10 d. EESRK nuomonę dėl „Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui: socialinės politikos darbotvarkės laikotarpio vidurio peržiūra“ (SOC 148 - pranešėjas p. JAHIER, OL C 80, 2004 3 30), 2001 m. rugsėjo 12 d. EESRK nuomonė savo iniciatyva „Europos privačios ne pelno socialinės tarnybų vaidmuo apibrėžiant gyvenimo sąlygas“, (SOC-67, pranešėjas p. BLOCH-LAINÉ, OL C 311, 2001 11 7) ir 2000 m. EESRK nuomonė „Socialinė ekonomika ir vidaus rinka“ (INT 29, pranešėjas p. OLSSON, OL C 155, 2001 5 29).

⁽¹⁶⁾ 2004 m. vasario 26 d. priimta EESRK nuomonė savo iniciatyva „Užimtumo politikos priemonės“ (pranešėja p. HORNUNG-DRAUS, kitas pranešėjas p. GREIF) (OL C 110, 2004 4 30).

⁽¹⁷⁾ Taip pat žr. 2004 m. lapkričio 5 d. Prancūzijos, Vokietijos, Ispanijos ir Švedijos Europos Vadovų Tarybai pateiktą „Europos paktą jaunimui“ dėl jaunimo nedarbo ir socialinės atskirties.

- Dėl darbingų gyventojų skaičiaus mažėjimo ir jų senėjimo būtina skatinti aktyvų senėjimą; siekiant įgyvendinti šį tikslą būtinos ekonominės ir politinės sąlygos, skatinančios darbuotojus ilgiau dirbti ir suteikiančios lengvatų įmonėms, įdarbinančioms vyresnius darbuotojus. EESRK taip pat pabrėžė būtinybę gerinti moterų užimtumo rodiklius, naikinti kliūtis, lemiančias mažą moterų užimtumą bei kovoti su nelygiomis galimybės (ypač darbo užmokesčio srityje). Kadangi moterų užimtumo rodiklių augimas tiesiogiai priklauso nuo to, kaip ne tik moterys, bet ir vyrai sugeba derinti profesinį ir šeimos gyvenimą, reikia siekti šio Lisabonos uždavinio įgyvendinimo. Todėl EESRK sveikina tai, kad valstybės narės yra raginamos visais lygiais, tame tarpe ir per valstybės institucijas, kurti pakankamą skaičių aukštos kokybės dieninės vaikų priežiūros ir slaugos (pvz., pagyvenusių žmonių ir ligonių) centrų už prieinamą mokestį. Valstybės narės turėtų sekti dabartinių užimtumo politikos gairių rekomendacijas, užsibrėždamos konkrečius uždavinius ir vystydamos veiksmų planus jiems pasiekti.

5.5 Ypatingą dėmesį Lisabonos strategijos procese reikėtų skirti kovai su diskriminacija ir lygioms visų socialiniu atžvilgiu atskirtų ir atstumtų socialinių visuomenės grupių galimybėms propaguoti. Kalbant apie užimtumą ir socialinę įtrauktį, reikėtų tinkamai apsvarstyti būtinybę kovoti su visomis diskriminacijos formomis.

5.6 Be to, įgyvendinant Lisabonos startegiją, užimtumo ir socialinės įtraukties nuostatose būtina tinkamai atsižvelgti į nuskriaustąsias, visuomenės paribyje esančias ir socialiai pažeidžiamas grupes, siekiant kovoti su diskriminavimu ir remti lygias galimybes. Valstybės narės turėtų būti skatinamos savo Užimtumo strategijos ir socialinės įtraukties strategijos nacionaliniuose veiksmų planuose numatyti tinkamas priemones, skirtas tęsti kovą su visų rūšių diskriminacija.

5.7 Kalbant apie savarankiškai dirbančius asmenis socialinės politikos ateities kontekste neseniai buvo nuspręsta, kodėl įprastai abejojama, ar galima empiriškai apginti požiūrį, kad socialinė apsauga kenkia konkurencingumui, ekonomikos augimui bei aukštam užimtumo lygiui ir tokiose šalyse kaip Švedija, Danija, Austrija, Liuksemburgas ir Nyderlandai aukšti ekonomikos rodikliai puikiai dera su aukštu socialinės apsaugos lygiu⁽¹⁸⁾. Visos pagal konkurencingumą pirmaujančios šalys palyginti daug investuoja į socialinę politiką ir socialinės apsaugos sistemas, ir atskaičiavus socialinius pervedimus joms būdingas aukštas užimtumo lygis ir žemas skurdo lygis. Šiuo metu yra svarbu rasti pusiausvyrą tarp socialinės apsaugos sistemų modernizavimo ir tobulinimo siekiant jas priderinti prie dabartinių sąlygų (pvz., demografinių tendencijų), taip pat išsaugojant jų socialinės apsaugos funkcijas. Tokiame kontekste užtikrinant ilgalaikį finansinį gyvybingumą būtina atsižvelgti į socialinio teisingumo, visuotinio prieinamumo ir aukštos paslaugų kokybės kriterijus.

5.8 Daugumoje Europos šalių socialinė apsauga daugiausiai finansuojama darbuotojų ir darbdavių įnašais. Kai kur šie įnašai pasiekė tokį lygį, kuris gali sąlygoti neigiamą įtaką darbo vietų kūrimui.

- Šiuo klausimu EESRK sutinka su aukšto lygio grupės rekomendacijomis dėl socialinės politikos ateities išsiplėtusioje Sąjungoje, kuriose siūloma išplėsti socialinės apsaugos sistemų finansavimo bazę, taip sumažinant įtampą darbo faktoriui⁽¹⁹⁾.

- Tuo pačiu metu reikia imtis priemonių, kurios neleistų pakenkti mokesčių sistemai. Šiuo klausimu Komitetas taip pat jau yra pareiškęs savo nuomonę, kad visoje Europoje vienoda bendrovių pelno mokesčio nustatymo bazė galėtų būti svarbus žingsnis šia linkme. Reikėtų apsvarstyti minimalaus mokesčio normas mokesčiams už mobilius faktorius ir aplinkos apsaugos srityje.

⁽¹⁸⁾ 2003 12 10 EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl imigracijos, integracijos ir užimtumo (pranešėjas p. PARIZA CASTAÑOS) (OL C 80, 2003 3 30).

⁽¹⁹⁾ Žr. „European Policy Centre (2004): Lisbon revisited – Finding a new path to European Growth“ (citata iš aukšto lygio grupės ataskaitos dėl socialinės politikos ateities išsiplėtusioje Europos Sąjungoje (2004 m. gegužė, p. 42).

- Be to, Komitetas keletą kartų paragino valstybes nares paspartinti socialinės apsaugos sistemų modernizavimą ir tobulinimą, kad jos taptų palankesnės darbo vietų kūrimui ⁽²⁰⁾.

5.9 Didėnis vyresnio amžiaus darbuotojų dalyvavimas darbo rinkoje taip pat yra vienas iš Lisabonos uždavinių. Pasak Komisijos, reikia sukurti 7 milijonus darbo vietų, kad būtų pasiektas 50 % tikslas. EESRK jau yra pareiškęs, kad esant atitinkamoms ekonominėms ir politinėms sąlygoms, numatytoms aktyvaus senėjimo strategijoje, jis iš principo laiko faktinio išėjimo iš darbo rinkos amžiaus pakėlimą teigiamu tikslu. Tačiau daugelis valstybių narių, vykdydamos pensijų reformas, paprasčiausiai pakėlė įstatymuose numatytą pensinį amžių, o galimybė pasinaudoti paankstinto išėjimo į pensiją galimybe vis dažniau tampa ribota arba iš viso nebeprieinama. Tokį požiūrį lemia vienašališka prielaida, kad pagrindinė priežastis, dėl kurios vyresnio amžiaus darbuotojai darbo rinkoje nepasilieka ilgiau, yra atskirų suinteresuotų individų pageidavimas bei paskatų nebuvimas pensijų draudimo schemose. Į kitus svarbius aspektus visiškai nėra atsižvelgiama. Būtina ieškoti žemo užimtumo lygio Europos Sąjungoje problemos, atsiradusios iš dalies dėl to, kad sensta aktyvioji visuomenė, sprendimo būdų, kurie, be kita ko, apimtų valstybių narių ekonominių ir politinių sąlygų darbuotojams skatinti įgyvendinimą, kad darbuotojai vėliau išeitų iš darbo rinkos — vėliau nei suėjus teisės aktuose numatytam pensiniam amžiui. Įmonės, siekiančios įdarbinti tokius darbuotojus, taip pat turėtų būti skatinamos kurti tinkamas darbo vietas ir sudaryti tinkamas sąlygas darbui.

5.10 Sutikdamas su aukšto lygio grupėmis dėl užimtumo, dėl socialinės politikos ateities išsiplėtusioje Sąjungoje ir dėl Lisabonos užimtumo ir augimo strategijos, EESRK pasisako už metodus, panašius į taikomus tam tikrose valstybėse narėse (Suomijoje ir Švedijoje), kurie skatina darbo kokybę ir tęstinį mokymąsi. Kad 55-64 metų amžiaus grupė galėtų produktyviai tęsti profesinę veiklą 2010 m., pirmiausia reikia tokios darbo rinkos, kuri sudaro sąlygas vyresnio amžiaus darbuotojų užimtumui. Dėl šios priežasties būtinas visų suinteresuotų subjektų aktyvus dalyvavimas, įskaitant ir kvalifikacijos kėlimą. Šiam tikslui reikia investicijų į produktyvų tęstinį mokymąsi bei į prevencines priemones sveikatos apsaugos ir sveikatinimo srityje, kad būtų išsaugotas darbingumas. Tačiau bet kokia politika, siekianti pakeisti sąlygas vyresnio amžiaus darbuotojams, yra per vėlyva, jeigu ji pradėdama taikyti nuo 40-50 metų amžiaus grupės. Dėl šios priežasties labai svarbu įgyvendinti darbo jėgos vadybą, kuri atsižvelgtų į amžių nuo pačios profesinės veiklos pradžios. Be to, reikia kurti vyresnio amžiaus darbuotojų darbo vietos planavimo modelius (ypač atitinkamus darbo laiko modelius, kurie sumažintų fizinę ir protinę įtampą) ⁽²¹⁾.

6. EESRK strateginės rekomendacijos

6.1 Ekonominės ir užimtumo politikos koordinavimo turinio suderinimas

- Po Lisabonos buvo pasiekta teigiamų rezultatų derinant užimtumo politikos koordinavimą su ekonominės politikos koordinavimu. Dar neišspręsta nepakankamo turinio suderinimo problema, kai privaloma užtikrinti, kad užimtumo politikos gairės ir ekonominės politikos gairės yra abipusiškai suderintos.
- Tarp dalyvių (vyriausybių, ECB, socialinių partnerių) veiksmingas koordinavimas vyks tik tada, kai finansinė ir biudžeto politika bus atsakinga už ūkio augimą ir užimtumą bei taps vienu svarbiausių ekonominės politikos bruožų.

⁽²⁰⁾ Žr. 2004 m. gegužės mėn. parengtą aukšto lygio grupės ataskaitą dėl socialinės politikos ateities išsiplėtusioje Europos Sąjungoje.

⁽²¹⁾ 2004 7 1 EESRK nuomonė „Komisijos komunikatas Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl socialinės apsaugos modernizavimo siekiant daugiau ir geresnių darbo vietų: palankių darbo sąlygų kūrimas“ (pranešėja p. St. HILL) (OL C 302, 2004 12 7).

- Šiuo požiūriu reikia labiau atsižvelgti į Komisijos reformų siūlymus, kurie yra suderinti su aukšto lygio ekspertų grupės rekomendacijomis dėl didesnio Stabilumo ir augimo pakto orientavimo ūkio augimo link, o taip pat pašalinti strategines investicijas iš deficito skaičiavimo. Sprendimą, kokios išlaidos laikytinos strateginėmis investicijomis, atsižvelgiant į Europos interesus, priima Taryba, Komisijai pritarus.

6.2 Geresnė socialinių partnerių integracija ir makroekonominio dialogo vertės sustiprinimas

- Tai turi įvykti nacionaliniame ir Europos lygyje. Šitaip pragmatiškai sustiprintas makroekonominis dialogas gali labai prisidėti prie geresnio valdymo įtraukiant socialinius partnerius bei atsižvelgiant į jų nuomonę ir taip įtakoti viso proceso sėkmę. Tai yra vienintelis būdas, pagal kurį galima suburti visus asmenis, kurie yra nors kiek atsakingi už ekonominę ir užimtumo politikas, į atvirą diskusiją, kaip sukurti tokį politikos kryptį derinį, kuris galėtų geriausiai užtikrinti augimą ir užimtumą Europos Sąjungoje.
- Valstybių narių lygyje privaloma užtikrinti tinkamą socialinių partnerių dalyvavimą — tuo pačiu metu atsižvelgiant į jų visišką savarankiškumą — ypač tokiais klausimais, kaip struktūrinės reformos, kvalifikacija ir novatoriškumas, taip pat dalyvavimą debatuose ir visuose Europos užimtumo strategijos įgyvendinimo etapuose (rengimas, įgyvendinimas, nacionalinių veiksmų planų vertinimas) ⁽²²⁾.

6.3 Veiksmingas bendradarbiavimas tarp dabartinių specializuotų Ministrų tarybų

- Kad Europos Sąjungoje būtų galima sėkmingai įgyvendinti visą užimtumo strategiją, reikia paspartinti bendradarbiavimą tarp įvairių, su Lisabonos procesu susijusių Ministrų tarybų konfigūracijų. Ypač svarbus yra glaudus bendradarbiavimas tarp Ekonomikos ir finansų ministrų tarybos bei Konkurencingumo tarybos ir Darbo, socialinės politikos, sveikatos ir vartotojų reikalų tarybos.
- Geresnės tokio pobūdžio koordinacijos taip pat labai reikia besirengiant Europos Vadovų Tarybos pavaros susitikimui: Lisabona — tai horizontalus procesas, ir todėl jis neturėtų būti paliktas vien tik ECOFIN tarybai.

6.4 Makropolitika ir struktūrinės reformos turi papildyti vienos kitą

- Turime konstatuoti, kad augimo tempų sulėtėjimą pastaraisiais metais (tuo tarpu kai 2000 m. 15 valstybių narių ES vis dar buvo užfiksuotas 3 % ūkio augimas) pirmiausia sukėlė makroekonominiai veiksniai, bet ne struktūriniai veiksniai. Į tai turėtų būti atsižvelgta Europos bendrųjų ekonominės politikos gairių rekomendacijose.
- Turi būti pastebimai atkurti paklausos komponentai — vartojimas ir privačiosios bei valstybės investicijos, — kad būtų pašalintas perkamosios galios silpnumas Europoje. Tokiu pagrindu protingai planuojant struktūrinės reformas, siekiant išvengti dar didesnio vidinės paklausos susilpnėjimo, galima suteikti stiprų impulsą darbo vietų kūrimui.
- Šiuo tikslu ypatingą dėmesį reiktų teikti darbingumo skatinimui, kvalifikacijos trūkumų šalinimui ir nepalankias sąlygas turinčių grupių integracijai į darbo rinką.

⁽²²⁾ Žr. 2004 12 16 EESRK nuomonę „Komisijos komunikatas Tarybai, Europos parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl pavyvenusių darbuotojų užimtumo didinimo ir pasitraukimo iš darbo rinkos vėlinimo“ (pranešėjas p. Dantin, OL C 157, 2005 6 28).

- Šiuo metu ES atsilaiko prieš pasaulinę konkurenciją ir turi gerą prekybos balansą, nors augimo tempai nėra pakankami. Pasaulinės konkurencijos akivaizdoje Europa turi išnaudoti savo stipriąsias puses. Galų gale, ji negali konkuruoti su Afrikos ir Azijos valstybėmis žemų darbo užmokesčio sąnaudų srityje. Ji turi ir toliau skirti ypatingą reikšmę naujovių politikai plačiąja prasme bei didelės pridėtinės vertės turinčių, aukštos kokybės prekių gamybai ir paslaugų teikimui.
- Kad laisvoji prekyba turėtų teigiamos įtakos, valiutų kurso politika neturėtų nulemti jokių prekių kainų iškreipimų, o užduočių pasidalinimas tarp visų prekyaujančių valstybių turi būti toks, kad leistų darbo užmokesčiui kilti kartu su produktyvumu. Nei vienas iš šių reikalavimų dar nėra įvykdytas ir ES politiniai dalyviai turėtų jiems teikti pirmenybę.
- Toliau vykdant Lisabonos strategiją, EESRK ragina teikti didesnę reikšmę darbo kokybei, ypač kai reikia įgyvendinti struktūrinių reformų priemones.

6.5 Parama MVĮ kuriant naujas darbo vietas

- Mažosios ir vidutinės įmonės ypač skatina ūkio augimą ir naujų darbo vietų kūrimą Europos vienoje bendroje rinkoje. Todėl verslumas turi būti skatinamas, o verslo potencialas — puoselėjamas visais aspektais, ypač suteikiant tokioms įmonėms palankesnes sąlygas finansavimui gauti, supaprastinant įmonės vadybos administracinius aspektus ir paspartinant mokymų priemones ⁽²³⁾.
- Bet koks verslas, kuris novatoriškumo dėka prisideda prie augimo ir užimtumo gerinimo, turėtų galėti pasinaudoti parama. Tai daug svarbiau nei paprasčiausias įmonių skaičiaus augimas.

6.6 Įgyvendinimo optimizavimas pačiose valstybėse narėse

- Komitetas sutinka su aukšto lygio ekspertų grupės, kuriai vadovavo p. Wim Kok, 2004 m. lapkričio ataskaita dėl Lisabonos strategijos, kurioje teigiama, kad siekiant Lisabonos siekinių, valstybėms narėms reikia primygtiniau nei iki šiol priminti apie jų įsipareigojimus. Šiuo metu nesugebėjimas pasiekti konkrečių siekinių vargu ar turi kokios nors įtakos nacionalinių politikos kryptų planavimui. Viešas išpeikimas turi tik ribotą poveikį.
- Bendrieji užimtumo siekiniai turi būti sugrupuoti į atitinkamus ambicingus nacionalinius siekinius, tuo pačiu užtikrinant didesnę viešumą ir išsamesnes nacionalines diskusijas apie nacionalines Lisabonos strategijos įgyvendinimo ataskaitas (ar veiksmų planus).
- Lyginamasis įvertinimas turėtų būti parengtas taip, kad būtų galima pristatyti atskirų valstybių narių santykinę poziciją bei padaryti prasmingas politines išvadas.
- Atsižvelgdamos į savo pradinius 2000 m. rodiklius, tam tikros valstybės narės privalo įdėti daugiau pastangų nei kitos, kad pasiektų bendruosius užimtumo siekinius, nustatytus Lisabonoje. Tos, kurių dalyvavimo rodikliai siekia 70 % ar daugiau, raginamos atlikti lygiai tiek pat kaip ir tos, kuriose šis rodiklis žemesnis. Šiuo klausimu daugiau dėmesio reikia skirti užimtumo plėtrai negu paprasčiausiam rodiklių lyginimui.

⁽²³⁾ Šiuo klausimu žr. 2004 m. ataskaitą apie socialinių partnerių veiksmus valstybėse narėse įgyvendinant užimtumo gaires, ETUC, UNICE, UEAPME, 2004.

- Kad procesą lydėtų sėkmė, reikia skatinti tikras nacionalinių reformų partnerystes, tinkamai įtraukiančias socialinius partnerius — kaip buvo siūlyta Europos Vadovų Tarybos susitikime 2004 m. kovą, — o nacionaliniams parlamentams reikia suteikti daugiau atsakomybės.

6.7 Būtina labiau atsižvelgti į plėtros aspektus

- Planuojant užimtumo strategiją, ES turėtų skirti išskirtinį dėmesį naujų valstybių narių poreikiams, kad šios šalys taip pat galėtų pasiekti visos Bendrijos užimtumo siekinius.
- Čia taip pat išskirtinį dėmesį reikia skirti pakankamam ir veiksmingam socialinių partnerių dalyvavimui visuose užimtumo strategijos etapuose.
- Atsižvelgiant į galimą šių valstybių prisijungimą prie euro zonos, konvergencijos kriterijai turi būti apibrėžti taip, kad skatintų ūkio augimą ir užimtumą, o ne trukdytų jiems.

6.8 ES biudžeto „lisabonizacija“

- Kad pasiektume ES užimtumo siekinius, taip pat reikia Europos augimą skatinančių iniciatyvų, kurios nėra apribotos numatytais ir jau patvirtintais EIB projektais. 2003 m. Sapiro pranešime jau buvo pateikti keli svarbūs pasiūlymai dėl trumpalaikių biudžetų.
- Komisijos dokumente dėl finansinių prognozių 2006-2013 m. taip pat yra įdomių pasiūlymų dėl augimo koregavimo fondo įsteigimo. Tokius ketinimus reikia ir toliau plėtoti ir viską atlikti siekiant užtikrinti, kad būsimasis ES biudžetas gali suteikti impulsą veiksmingam Europos ūkio augimui ir užimtumo iniciatyvoms.
- Šiame darbe svarbu užtikrinti, kad turimi ištekliai naudojami veiksmingai, nes tik taip galėsime nuosekliai įgyvendinti Lisabonos augimo ir užimtumo siekinius, ypač plėtros šalyse.

6.9 Sustiprintas dialogas su pilietine visuomene ir EESRK vaidmuo

- Lisabonos procesas taip pat priklauso nuo to, ką Europos žmonės apie jį galvoja. Europos užimtumo politikos atžvilgiu EESRK yra pasirengęs suteikti savo specialistų žinias ir įnešti savo indėlį, kad Lisabonos strategija būtų suprantama ir aiškinama visuomenei.
- Šiame kontekste Komitetas laiko Lisabonos procesą vienu pagrindinių savo prioritetų ir mano, kad atitinkamos vidinės struktūros yra būtinos, kad ir toliau galėtume glaudžiai bendradarbiauti su Komisija ir kitomis ES institucijomis bei išlaikyti pastovų darbinį ryšį su pilietine visuomene Europos lygyje ir valstybėse narėse.
- Atsižvelgdamas į savo patirtį ir atstovaujамąjį statusą, EESRK mano, kad jis galėtų dalyvauti rengiant poveikio vertinimus, kuriuos Komisija ketina sistematizuoti. Kaip išaiškėjo per šiuo metu vykstančius debatus, nepaprastai svarbu, kad teisės aktų pasiūlymai atspindėtų daugybę nuomonių, ir kad jie būtų geriau ir objektyviau pagrįsti. Poveikio vertinimų prioritetas perdavimas EESRK, jam suteikta galimybė pareikšti savo pastabas dėl jų iki šių vertinimų pateikimo Tarybai, Parlamentui ir Komisijai leistų išsklaidyti įtarimus, kuriuos jie galėtų sukelti Partnerystės dėl Europos atnaujinimo ir Baltosios knygos dėl valdymo atžvilgiu.

2005 m. vasario 9 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių
reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND